

LOREDANA-MARIA ILIN-GROZIOU¹, ROMÂNIA

Cuvinte - cheie: structuri arhetipale, acte magice populare, magia terapeutică, femei bătrâne.

Ritualul Magic al descântatului²

Rezumat

În studiul de față, cu ajutorul materialului bibliografic consultat și al celui provenit din cercetările noastre de teren din Oltenia, încercăm să lărgim sfera cunoștințelor etnoiatrice, cu accent pe credințele legate de medicina magică, pe valoarea terapeutică a descânteceilor (forma acestora și modalitățile tradiționale de manifestare) și a descântatului.

Descântatul este un ritual magic executat de către performer în scopul ameliorării suferințelor sau a vindecării unor boli și presupune formule orale alcătuite dintr-un anumit număr de versuri, gesturi, mimică și, nu în ultimul rând, recuzită. Repertoriile de descântece terapeutice culese de noi demonstrează, în spațiul investigat, o tradiție bogată a speciei.

¹ Cercet. șt. III, dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor” al Academiei Române, din Craiova.

² Articolul face parte din proiectul de cercetare: *Etnoiatria în Oltenia*, inclus în programul de cercetare al Institutului de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova: *Antropologia tradițiilor în lumea românească și balcanică* (2020-2023).

Keywords: archetypal structures, traditional magic acts, therapeutic magic, old women.

The Magic Ritual of Disenchantment

Summary

Through the use of bibliographical material and field research conducted in Oltenia, the present study aims to expand our ethnological knowledge by focusing on beliefs related to magical medicine. Specifically, we will examine the therapeutic value of spells, including their form and traditional modes of manifestation. Our research will also explore the role of spells in magical healing practices.

Performers use chanting as a magical ritual to relieve suffering or cure illnesses. This practice involves reciting oral formulas consisting of verses, gestures, mimicry, and props. We have collected a repertory of therapeutic incantations which demonstrate a rich tradition of this practice in the investigated area.

Ritualul Magic al descântatului

Practica descântatului este foarte veche, fiind întâlnită atât în tradiția românească, cât și la alte popoare, bineînțeles sub diferite denumiri. Descânțele românești se încadrează într-un fond comun balcanic: „Sunt supraviețuiri din vechile formule și ritualuri ale magiei popoarelor vechi”³.

În spațiul românesc, potrivit surselor istorice și etnografice, arta vindecării prin cuvântul însoțit de practici ritualice și magice are o veche și bogată tradiție. În literatura de specialitate există interpretări valoroase ale descântatului, văzute din mai multe unghiuri de vedere, ceea ce permite abordarea acestuia ca un străvechi rit ce păstrează un limbaj arhaic care coexistă cu forme ale limbii literare și reclamă condiții fixe de realizare și performeri specializați. Dintre cei care s-au aplecat în preocupările și cercetările lor asupra descântatului amintim, cu titlu exemplificativ pe: Dimitrie Lupașcu⁴, Ch. Laugier⁵, Arthur Gorovei⁶, Lucia Cireș și Lucia Berdan⁷, M. Gaster⁸, Ștefania Cristescu⁹, Antoaneta Olteanu¹⁰, Nicoleta Coatu¹¹, Gheorghe Pavelescu¹², Radu Răutu¹³, Ion Aurel Candrea¹⁴, Camelia Burghel¹⁵, Sanda Golopenția¹⁶, Ioana Repciuc¹⁷. Trebuie subliniat faptul că, primele informații inedite despre obiceiurile medicale, inclusiv despre descântat, le regăsim la Dimitrie Cantemir¹⁸. Ritual sau parte componentă a unui ritual, descântecul este

³ N. Cartoian, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. I *Epoca influenței sud-slave*, București, 1929, p. 233.

⁴ Dimitrie Lupașcu, *Medicina babelor. Adunate de descânțele, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești*, în „Analele Academiei Române”, seria II, tom XII, București, 1892.

⁵ Ch. Laugier, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1925.

⁶ Arthur Gorovei, *Descânțele românilor. Studiu de folklor*, București, 1931.

⁷ Lucia Cireș, Lucia Berdan, *Descânțele din Moldova. Texte inedite*, Iași, Caietele Arhivei de Folclor, II, 1982.

⁸ M. Gaster, *Literatura populară română*, București, Editura Minerva, 1983.

⁹ Ștefania Cristescu, *Descânțele din Cornova–Basarabia*, ed. Sanda Golopenția, Providence, R.I.: Hiatus, 1984.

¹⁰ Antoaneta Olteanu, *Ipostaze ale maleficului în medicina magică*, București, Editura Paideia, 1997.

¹¹ Nicoleta Coatu, *Structuri magice tradiționale*, București, Editura All, 1998.

¹² Gheorghe Pavelescu, *Magia la români: studii și cercetări despre magie, descânțele și mană*, București, Editura Minerva, 1998.

¹³ Radu Răutu, *Antologia descântecelor populare românești*, București, Editura „Grai și suflet”, 1998.

¹⁴ Ion Aurel Candrea, *Folclor românesc medical comparat: privire generală. Medicina magică*, Iași, Editura Polirom, 1999.

¹⁵ Camelia Burghel, *În numele magiei terapeutice*, Zalău, Editura Limes, 2000.

¹⁶ Sanda Golopenția, *Limba descântecelor românești*, București, Editura Academiei Române, 2007.

¹⁷ Ioana Repciuc, *Poetica descântecului românesc*, Craiova, Editura Aius, 2014.

¹⁸ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, București, Editura Academiei, 1973.

interpretat în anumite condiții legate de loc și timp, precum și de respectarea anumitor reguli în efectuarea actelor rituale care este simultană cu performarea textului și stilistica sa.

Potrivit credințelor populare, „existența unui geniu al răului, pe care îl numim Diavolul, în veșnică luptă cu geniul binelui, pe care noi îl numim Dumnezeu”¹⁹ l-a determinat pe omul din toate timpurile să apeleze, pe lângă remediile medicale propriuzise, la cunoștințele descântătoare.

Îmbrăcarea sulului pentru ritualul magic;
foto: colecția Pamfil BILȚIU

Cu ajutorul materialului bibliografic consultat și al celui provenit din cercetările noastre de teren, încercăm să lărgim sfera cunoștințelor etnoiatrice, cu accent pe credințele legate de medicina magică, pe valoarea terapeutică a descântecelelor (forma acestora și modalitățile tradiționale de manifestare) și a descântatului.

În durerile de stomac, se descântă cu un fir de busuioc într-o ceașcă cu miere: „A plecat pe cale pe cărare/Pe ulița cea mare/S-a întâlnit cu mândrile/ Cu frumoasele în cale/ Ele când l-au văzut/ Mai bine le-a părut/ În sus l-a aruncat/ Jos l-a lăpădat/ Foamea și setea/ I-a stricat /Sângele i-o sorbit/ Oasele i-a sfărâmat./ Rânza i-a răsturnat/ Grea boală i-a lăsat/

¹⁹ Arthur Gorovei, *op. cit.*, p. 219.

A rămas văietându-să/ Cu glas de foc/ Din cer până-n pământ/ Rânza i-a răsturnat/ Grea boală i-a lăsat / A rămas văietându-să/ Cu glas de foc/ Din cer până-n pământ/ Nimeni în lume n-a auzit/ Pe scară de busuioc a coborât/ Ce te vaieți,/Ce te vaieți/ De nu mă pot odihni/În plăpumiile mele/ De văicăreriile tale/ C-am îngenunchea/ De Ciucur-Bucur Vodă al zânelor ne-am ruga/ De s-o duce pe la livezi verzi/ Pe la izvoare reci/ Și te-oi face mai bun/ Mai sănătos de cum ai fost/ S-o plămădi rânza în tine/Ca oul în găină/Ca varza în grădină/ Ca mierea în stupină/ În ceasul de te-ai născut/ Nici o vină n-ai avut/ Maica Domnului a știut”²⁰. Parte din amestecul descântat se dădea bolnavului să îl mânânce și să se ungă pe burtă.

În Dolj pentru descântat de „muma-pădurii” se foloseau o mătură, focul cu tămâie, apă neîncepută într-o cofiță și un topor. Descântătoarea, pune rând pe rând, mâna pe aceste obiecte rostind: „Eu cu mătura te-oi mătura/Cu focul te-oi frigea/Cu tămâia te-oi tămâia/Cu toporul te-oi tăia/Și te fac nouă bucățele/Te arunc în nouă vâlcele/Te-or mânca nouă cățele”²¹. Instrumentele magice întrebuințate sunt enumerate și în următorul text de descântec de „muma-pădurii”: „Să nu mai vii la (cutare),/ Că te-oi tăia cu securea”²². Femeia descântătoare în timp ce înfîgea o secure în pragul casei rostea textul. În Olt, femeile descântau cu o seceră și trei cărbuni. În timp ce atârna seceră de ușă, spunea: „Secere secerătoare/Cum ești ziua tăietoare/Să fii noaptea păzitoare”²³. Luând cei trei cărbuni, îi pune în trei locuri la ușă și continua descântecul: „Voi, acești cărbuni/Să faceți trei îngeri buni/Să păziți prin bătătură/ Unde veți afla muma-pădurii/S-o luați/S-o sfărâmați/Inima să i-o mâncați”²⁴. Textul descântecului se spune de trei ori pe săptămână, de fiecare dată copilul se afumă cu tămâie. În timpul descântatului, oala cu tămâie se ținea sub patul în care dormea copilul. După ultimul descântat, oala se spargea, iar descântătoarea rostea: „Cum se sparge ciobul/ Așa să se spargă dorul de copilul meu”²⁵.

În zona Vâlcei, descântătoarea bătea cu toporul și mătura în talpa casei, dinspre scăpătat. Sub talpa piciorului avea un băț de alun pe care îl învârtea în timp ce spunea: „Muma murelor,/ Muma pădurilor/ Eu te strig/ Tu să-mi răspunzi/ Eu îți dau/ Tu să-mi dai/ Eu îți dau plânsul copilului meu,/ Tu să-mi dai odihna ta/ Să doarmă ca lemnul/ Să tacă ca ulmul/ Cum dorm păsările-n tine/ Așa să doarmă copilul la mine”²⁶. La final, însemna copilul în frunte și obraji cu tăciunele ars.

Într-un text de descântec de deochi, boala este alungată: „.../ Duceți-vă peste nouă mări și nouă țări/Că acolo vă așteaptă/ Nouă fete de împărat/ Cu mese întinse/ Și cu făclii aprinse/ Și când s-o deochea mâța și câinele/ Atunci să se mai deoache (cutare),/ Atunci și

²⁰ Inf. Eugenia Ban, 74 de ani, localitatea Ruda, jud. Vâlcea, 2021.

²¹ Inf. Doina Marsanu, 70 de ani, localitatea Dragotești, jud. Dolj, 2021.

²² Inf. Hermina Sârbu, 73 de ani, localitatea Izimșă, jud. Mehedinți, 2020.

²³ Inf. Gheorghiuța Cochintu, 55 de ani, localitatea Chilizii, jud. Olt, 2020.

²⁴ Inf. Gabriela Florescu, 72 de ani, localitatea Crasna, jud. Gorj, 2021.

²⁵ Inf. Maricica Chiriță, 84 de ani, localitatea Bascov, jud. Dolj, 2020.

²⁶ Inf. Elena Nițu, 68 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

nici atunci”²⁷. În alt text de descântec se spune: „Ieși deochi/ Din capul lui cutare,/ Din inima lui,/ Din picioarele lui,/ Din trupul lui,/ Din tot locul./ Să rămâie curat și luminat/ De Dumnezeu Sfântul lăsat/ Și să te duci în pustiu/ Unde cocoșul nu cântă/ Unde om cu coasa nu cosește/ Unde fata mare/ Coadă nu-mpletește./ Și să stai în munții pustii/ În pietre,/ Unde nici păsări nu cântă/ Și acolo să te duci/ Și pe cutare să îl lași luminat”²⁸; în zona Gorjului: „.../ Du-te-n fructul pădurii/ Acolo să trăiești,/ Acolo să văicărești/ Pe (cutare) în pace să-l lași/ Să poată trăi,/ Să poată dormi/ Să poată fi liniștit/ De la mine descântecul/ De la Dumnezeu leacul”²⁹.

Într-o altă variantă a textului de deochi, după ce închină copilul de patru ori, în patru direcții, descântătoarea spune: „Fugiți moroi cu ochii verzi/ Cu ochii albaștri,/ Cu ochii negri,/ Moroi de noapte,/ Moroi de zi,/ Moroi din cântatul cocoșului/ Din mijitul zorilor/ Fugiți de pe capul lui (cutare)/ Și duceți-vă/ În lunca lui Crai/ La fata lui Vai/ Că acolo vă așteaptă/ Mesele întinse/ Cu făclii aprinse/ Acolo s-au muls vaci roșii/ În străchini roșii/ Și care cum mâncară/ Toți crăpară/ Care cum înghițiră/ Toți muriră/ Și-l lăsară pe cutare/ Curat și luminat/ Ca argintul strecurat”³⁰. În Mehedinți, în timp ce descântătoarea îi da bolnavului trei înghițituri din apa descântată, rostea: „Fugi ochi de deochi/Ieși și fugi din calea lui (cutare)/Pe pământ pustiu/Unde vântul nu bate/Unde câinii nu latră/ Și cocoșii nu cântă”. La final, descântătoarea face semnul crucii pe frunte, în ambele palme și la buric; aruncă apa rămasă pe bățatură rostind: „Câtă apă rămâne pe lemnul ușii/Atâta rău să rămână la (cutare)”³¹.

În zona Oltului, la descântatul de deochi, se dă bolnavului apa neîncepută în care se sting trei sau nouă cărbuni: „Fugi, deochi, dintre ochi!/Fugi, deochi dintre ochi!/ Fugi, deochi dintre ochi!/ Sufletu în frunte,/ Deocheatu-n munte;/ Muntele crăpă,/ Iar (cutare) rămase/ Curat și luminat/ Ca steaua-n cer/ Ca roua-n câmp./ Linge vidra puișorii/ De frumusei,/ De pistriceii,/ Eu ling pe cutare/ De moroi, de moroaice,/ De lei, de leoaice,/ De strigoi,/ De strigoaice,/ De deochetori, de deocheturoiace/ Cutare să rămâie/ Curat și luminat/ Cum Maica Precesta l-a lăsat”³². Într-o altă variantă se spune: „Fugiți deochitorilor/ Fugiți plesnitorilor/ Fugiți pociturilor/ Pocitori cu strigoi/ Cu moroi/ Potoliți-vă/ Din capul copilului (cutare)/ Să vă duceți/ Să vă încuiați/ În pietre/, În munți/ Că acolo v-așteaptă/ Unde cocoșii nu cântă/Popa nu toacă/ Să rămână copilul (cutare)/ Curat și luminat/ Ca argintul străcurat/ Cum Dumnezeu l-a lăsat”³³. Descântătoarea descânta stingând trei cărbuni aprinși în apă, îi da bolnavului să bea de trei ori din apă, scotea un cărbune stins și făcea cu el o cruce pe frunte, stropea bolnavul cu apa descântată pe frunte, în capul pieptului și la buric. Dacă în timpul descântecului femeia descântătoare căsca se credea că bolnavul

²⁷ Inf. Petria Sandu, 90 de ani, localitatea Stoicești, jud. Dolj, 2021.

²⁸ Inf. Ana Ungureanu, 71 de ani, localitatea Gubandru, jud. Olt, 2020.

²⁹ Inf. Doina Dinu, 74 de ani, localitatea Ploșșoru, jud. Gorj, 2021.

³⁰ Inf. Emilia Pătrână, 62 de ani, localitatea Gângiova, jud. Dolj, 2020.

³¹ Inf. Hermina Sârbu, localitatea Izimșa, jud. Mehedinți, 2020.

³² Inf. Constanța Tulbea, 65 de ani, localitatea Greci, jud. Olt, 2021.

³³ Inf. Eugenia Raicea, 84 de ani, localitatea Drănic, jud. Dolj, 2020.

era deocheat.

În zona Doljului, femeia descântătoare aruncă nouă cărbuni în apă și numără invers de la cifra 9 în jos: „A luat-o Măria pe cărare/ Pe drumul cel mare/ S-a întâlnit cu deochetor, cu deochetoare/ Cu moroi, cu moroaie/ Cu strigoi, cu strigoaie/ Fugi deochi dintre ochi/ Maria să rămână/ Curată și luminată/ Ca argintu strecurat”³⁴.

În zona Vâlcii, folosindu-se de cărbunii aprinși, descântătoarea spunea: „Sting toate strigările,/ Toate pociturile/ Cum se sting tăciunii/ Să se stingă deochiul/ Toate căscăturile,/ Toate uităturile/ Sting ochii cei răi din cale/ Și gurile cele rele/ Să n-aibă la ce se uita/ Să n-aibă la ce se uita/ Să n-aibă la ce striga/ Și să treacă de grija lui (cutare)”³⁵. Calitatea apei de a vindeca bolnavul de deochi reiese chiar din textul descântecelor: „Cum spală apa/Toate pietricelele/ Așa să spele (pe cutare)/ De toate deochiturile/ De toate râmnițurile/ De toate boalele/ De toate blestemele/ De toate bubele/De toate țipetele/De toate vărsăturile/De toate vorbele rele/Și să-l lase/ Curat și luminat/ Ca argintul strecurat/Căci (cutare) este cetit/ Și botezat/ Și-nchinat/Cu cheia bisericii/Și el nici o vină n-a avut”³⁶.

Textul unui descântec de deochi face referință la problemele cu care se va confrunta persoana care a provocat deochiul: „Fugi deochi dintre ochi/ Să-mi lași (pe cutare)/ Curat, luminat/ Ca argintul strecurat/ Ca roua de câmp/ Ca ziua de s-a născut/ De o fi deocheat de fată mare/ Să-i pice costița/ Să rămână cheală/Să râdă lumea/Și țara de ea./ De-o fi deocheat de voinic / Să-i crape capul/ Să-i curgă sângele./ Să râdă lumea/ Și țara de el/ De-o fi deocheat de-o femeie/ Să-i plesnească pieptul/ Să-i moară pruncul de foame/ (Cutare) să rămână/ Curat, luminat/ Ca argintul strecurat./ Ca ziua de s-a născut”³⁷. În alte texte de descântece se spune: „Fugi deochi/ Dintre ochi/ Crape ochii cui a deocheat (pe cutare)/ De-o fi (cutare) deocheat de voinic/ Să-i crape/ Să fie de mirare/ Să nu mai deoache./ De-o fi deocheat de fată mare/ Să-i cadă costițele/ Să fie de mirare/ Ca să nu mai deoache./ De-o fi deocheat de muiere/ Să-i crape țâțele/ Să-i curgă laptele/ Să-i moară pruncul de foame/ Să nu mai deoache./ De-o fi (cutare) deocheat de codru/ Să-i pice rodu/ Să fie de mirare/ Să nu mai deoache/ De-o fi din vânt/ În vânt să se ducă./ Ieși deochi/ Dintre ochi/ Și te du unde cocoșii nu cântă/ Căinii nu latră/ Popă nu toacă/ Și să rămâie (cutare) curat/ Să nu mai fie deocheat”³⁸. În timp ce femeia descântătoare îl freționează pe bolnav de trei ori pe frunte și la tâmpile, repetă descântecul de trei ori; „Fugi deochi dintre ochi,/ Fugi, deochetură,/ Că te-ajunge vânt din gură./ Fugi, deochiat,/ Că te ajunge vânt turbat./ Fugi deochi dintre ochi/ Că te ajunge soarele,/ Și-ți taie picioarele./ Fugi deochi din fața obrazului,/ Din zgârnciul nasului,/ Din grumazii gâtului,/ Din creierii capului,/ Din splină, din inimă,/ Și să ieși și să te duci,/ Că eu cu gura te-am descântat,/ Cu mâna te-am luat,/ Și-n vânt te-am aruncat”³⁹; „Fugi deochi, / Dintre ochi, / Că te-ajunge-o vacă neagră, / Cu

³⁴ Inf. Rodica Mocanu, 62 de ani, localitatea Risipiți, jud. Dolj, 2020.

³⁵ Inf. Maria Rădulescu, 71 de ani, localitatea Bălcești, jud. Vâlcea, 2020.

³⁶ Inf. Teodora Pescaru, 56 de ani, localitatea Cioroiu, jud. Olt, 2020.

³⁷ Inf. Violeta Popescu, 63 de ani, localitatea Apele Vii, jud. Dolj, 2020.

³⁸ Inf. Doina Dinu, localitatea Ploșșoru, jud. Gorj, 2021.

³⁹ Inf. Marina Ilina, 83 de ani, localitatea Bulzești, jud. Dolj, 2020.

coarnele să te spargă, / Să te-asvârle peste mare, / În pustiu, în depărtare, / Acolo să pieri, / Ca ziua de ieri, / Ca roua de floare, / Ca spuma de soare/ Iar capul celui deocheat / Să rămâie luminat și curat / De boală scăpat⁴⁰; „De-o fi (cutare) deocheat de muiere,/ Să-i crepe țâțele,/ Să-i cure laptele;/ De-o fi deocheat de fată mare,/ Să-i pice costițele,/ Să-i rămâie capu ca tiugile;/ De-o fi deocheat de om,/ Să-i crape ochii,/ Să nu mai vază lumea;/ De-o fi deocheat de razele soarelui,/ Razele soarelui au pierit,/ Deochiul a fugit:/ De boarele vântului,/ Vântul a ocolit pământul,/ Vântul a venit,/ Deochiul n-a mai venit./ Când s-o mai deochea/ Ceriu de-nalt/ Și pământul de larg./ Atunci,/ Nici atunci,/ Să nu să mai deoache (cutare)./ De-o fi deocheat de gard,/ Să-i pice proptelele,/ Să-I huruie nuielele;/ De-o fi deocheat de ape,/ Să le sece izvoarele,/ Să treacă toată lumea/ Cu picioarele./ De-o fi deocheat de codru,/ Să-i pice ramurile,/ Să nu mai aibă unde puia păsările./ Păsările pistruie/ Pe piatră se suie,/ Piatra să sparsă,/ În patru să despică./ Ața să spargă ochii râmnicitorilor, gânditorilor,/ Ca păsărica Ciuciulica,/ Nu și-a lins puii/ De mândri, de frumusei,/ Ci i-a lins/ De deochi,/ De deochitoare,/ De râmnicitori,/ De râmnicitoare,/ De gânditori,/ De gânditoare. Și (cutare) a rămas/ Curat și luminat,/ Ca Maica Precesta / Ce l-a lăsat./ Leac să fie/ Din mâna mea/ Și de la Maica Precesta/ Și mai vârtos/ De la Domnu Hristos,/ Că e mai cu folos⁴¹.

De izdat, în Vâlcea, se descântă astfel: „Fugiți moroi/ Cu ochii verzi/ Cu ochii albaștri,/ Cu ochii negri,/ Moroi de noapte,/ Moroi de zi/ Moroi din cântatul cocoșului/ Din mijitul zorilor/ Fugiți de pe capul lui (cutare)/ Și duceți-vă/ În lunca lui Crai/ La fata lui Vai/ Că acolo vă așteaptă/ Mesele întinse/ Cu făclii aprinse/ Acolo s-au muls vaci roșii/ În străchini roșii/ Și care cum mâncară/ Toți crăpară/ Care cum înghițiră/ Toți muriră/ Și-l lăsară pe (cutare)/ Curat și luminat/ Ca argintul strecurat⁴². Un text al descântecului de izdat ne prezintă imaginea ființei fantastice care provoacă suferința: „Cap, cap de gânkanie/Inimă de vidră/Și picior de soc⁴³.

Într-o altă variantă a descântecului de izdat: „Fugi izdate blăstămate/ Din inima copilului/ Că n-ai ce-i face/ Cocoșul făcu ou roșu/ Sarea făcu străpezi/ Și tu copilule/ Rămâi curat/ Ca argintul strecurat⁴⁴. În spațiul investigat, tot de izdat: „Izdat mare,/ Izdat mic,/ Ieși izdate, blestemate,/ Ieși din mațe,/ Pe sub mațe/ Din ficați,/ Pe sub ficați,/ Din inimă,/ Pe sub inimă,/ Pe sub pământ ai venit/ Pe sub pământ să te duci/ Nimeni nu te-a văzut/ Până ai venit/ Nimeni să nu te vadă/ Până nu te duci/ Maica Sfântă Maria/ Descântecul de la mine/ Leacul de la Dumnezeu⁴⁵. În alt text de descântec se spune: „Fugi izdate, necurate/ Nu te întinde, nu cuprinde/ Cu cuțit te tai,/ Putere să n-ai,/ Du-te-n vârf de munte,/ Vântul să te-asculte/ Pe (cutare) să-l părăsești/ Acolo să izdăsești,/ Să rămâie curat,/ Ca argintul strecurat,/ Cum Maica Precesta l-a lăsat!⁴⁶. În timp ce rostea descântecul, femeia

⁴⁰ Inf. Elena Vintilă, 80 de ani, localitatea Bocșa, jud. Vâlcea, 2020.

⁴¹ Inf. Anastasia Antonie, 82 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

⁴² Inf. Elena Toma, 87 de ani, localitatea Silea, jud. Vâlcea, 2020.

⁴³ Inf. Elena Ionescu, 70 de ani, localitatea Corlate, jud. Dolj, 2020

⁴⁴ Inf. Teodora Pescaru, localitatea Cioroiu, jud. Olt, 2020.

⁴⁵ Inf. Viorica Sârbu, 82 de ani, localitatea Lunca, jud. Gorj, 2020.

descântătoare frecționa bolnavul, sufla asupra lui și îl îndemna să se miște.

Într-un text de descântec de bubă din zona Vâlcii se spune: „Ieși, bubă, de la (cutare)/ Bubă albă,/ Bubă neagră,/ Bubă tutunie,/ Bubă-amăgitoare,/ Bubă-nșelătoare/ Nu-nțapa,/ Nu cuțata,/ Nu-ncorda,/ Nu-nvenina;/ Bubă cu dălac,/ Bubă cu izdat,/ Nu face carnea rea./ Ieși și te du;/ Unde te-oi trage,/ Să te tragi;/ Unde te-oi mâna,/ Să te duci;/ Du-te-n vârful munților,/ În coadele mărilor,/ La fetele-mpărăților,/ Că te-așteaptă/ Cu mese-ntinse,/ Cu făclii aprinse,/ Cu livezi verzi,/ Cu izvoare reci./ Ieși (cutare)/ Are mese-ntinse,/ Nici făclii aprinse,/ Nici livezi verzi,/ Nici izvoare reci./ De n-ai ieși/ Și n-ai pleca,/ Cu cuțitu te-oi tăia,/ Cu crucea te-oi apăra,/ Rădăcinile ți le-oi săca./ Vârful ți s-o apleca./ Leac să-i fie (cutăruia)/ De la mâna mea,/ De la gura mea/ Și de la Maica Precesta”⁴⁷.

La descântatul de bubă se foloseau ramurile de boji. Potrivit credințelor populare, așa cum se usucă bojii, se vor usca și vindeca și bubele: „Bubă albă/ Bubă neagră/ Bubă vânătă/ Bubă blândă/ Nouăzeci și nouă de feluri de bubă/ Potoliți-vă/ Cu strigoii/ Cu moroii/ Din piele/ De piele/ De sub piele/ Din nouăzeci și nouă închieturile/ Din nouăzeci și nouă oscioarele/ Să vă potoliți/ Cu durerile/ Cu umflăturile/ Cu săgetăturile/ Să rămână cutare/ Curat, luminat/ Ca argintul strecurat/ Cum Dumnezeu l-a lăsat”⁴⁸; „Ieși bubă/ De la cutare/ Din dinți/ Din măsele/ Din creieri/ Din măruntaiele trupului/ Din baierele inimii/ Din toate mădularele/ Din piele să se spele/ Ieși bubă albă,/ Bubă neagră/ Bubă galbenă,/ Bubă vânătă/ Bubă bășicată/ Bubă veninată/ Buba bubelor/ Sora ciumelor/ Să fugi/ Să te duci/ Să rămâie cutare/ Curat, luminat/ Ca aurul strecurat/ De la mine descântecul/ De la Dumnezeu leacul”⁴⁹; „Bubă roșie,/ Bubă albastră,/ Bubă neagră/ Buba boabelor/ Ciuma ciumelor/ Fugi din inima lui (cutare)/ Lasă-l alb, curat/ Ca argintul strecurat!”⁵⁰.

Ramurile de boj erau întrebuințate și la descântatul pentru mușcătura de șarpe: „Pasăre albă, codalbă,/ Pică în cer și pe pământ,/ Pică pe buștean pârlit,/ Iar bușteanul s-a aprins/ Dădu o ploaie și l-a stins/ Cum își varsă vița vinul/ Așa șarpele veninul”⁵¹.

De boli, în zona Doljului, se descântă într-o sâmbătă, înainte de ivirea zorilor. Se aduce apă neînceptută, într-o oală de lut și se stropește cu un buchet de busuioc spre răsărit și apus, spre miazăzi și miazănoapte rostind: „Boli necurate, boli spurcate/ Mergeți în pustietate/ La mine să nu veniți/ Să nu vă lipiți/ De capul meu/ De trupul meu/ De sufletul meu/ Mergeți în loc depărtat/ În pustiul fără viață/ În pustiul cel de foc/ În pustiul cel de gheață!”⁵².

Tot pentru alungarea bolilor femeia descântătoare își face cruce spre răsărit și spune: „Maicii Domnului m-am rugat/ Maica Domnului m-a ascultat/ Bolile le-a adunat/ Departele le-a aruncat/ Bolile s-au vindecat/ Și am rămas/ Frumos și sănătos/ Curat și luminat/ La

⁴⁶ Inf. Hermina Sârbu, localitatea Izimșă, jud. Mehedinți, 2020.

⁴⁷ Inf. Viorica Moise, 69 de ani, localitatea Ciocănești, jud. Vâlcea, 2020.

⁴⁸ Inf. Eugenia Pițigoii, 61 de ani, localitatea Câmpeni, jud. Dolj, 2020.

⁴⁹ Inf. Ana Ungureanu, 71 de ani, localitatea Gubandru, jud. Olt, 2020.

⁵⁰ Inf. Vișinica Murgan, 64 de ani, localitatea Ghizdăvești, jud. Dolj, 2020.

⁵¹ Inf. Anastasia Antonie, 82 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

⁵² Inf. Viorica Sârbu, localitatea Lunca, jud. Gorj, 2020.

trup/ La cap/ Și la suflet/ Ca de Maica Domnului lăsat”⁵³; în zona Oltului, în pragul ușii, se stropește trupul spunând: „Cum strălucește soarele în zori/ Așa să strălucească trupul meu/ Capul meu/ Sufletul meu/ De curățenie și de sănătate! Cum nu poți trece cu piciorul mările/ Așa să nu poată pătrunde bolile/ În casa mea/ În trupul meu/ În capul meu/ În sufletul meu!”⁵⁴ Apa rămasă se aruncă dincolo de prag, în băătură.

Reproducem și un text mai amplu, de descântec de boală, cules tot de noi: „Pleacă (cutare) pe cale, pă cărare,/ Să-ntâlni cu ăl spurcat/ Și cu zmeu-n cale;/ Cu zmeu,/ Cu zmeoaica;/ Cu primitoriu,/ Cu primitoarea;/ Cu zburătoriu,/ Cu zburătoarea;/ Cu junghiuri,/ Cu cuțite,/ Cu izbituri,/ Cu dătători,/ Cu pocituri./ Dacă văzură pe (cutare),/ Bine le părură/ Și-n brațe-l luară,/ De pământ îl aruncară,/ Îl zdrobiră/ Și-l fărâmară,/ Rânza-i răsturnară,/ Creierii capului îi turburară,/ Toate oasele-i fărâmară/ Și le încleștară,/ Pă (cutare) plângându-să/ Și olicăindu-să îl lăsară. / Maica Precesta l-auzi,/ Pă scara de-argint și de fier/ Să scobori/ Și-i zisă: -Taci, (cutare),/ Nu te chirăi,/ Nu te olicăi,/ Că noi suntem Maica Precista/ Cu Maica Sfânta Maria,/ Care ne-am scoborât din cer,/ Pă scara de-argint și de fier,/ De mâna dreaptă/ Te-am luat,/ La (cutare) descântătoare/ Te-am mânat/ Și ți-oi pune cap la cap,/ Obraji la obraji,/ Grumaji la grumaji,/ Piept la piept,/ Spate la spate,/ Sănătate la sănătate;/ Ți-oi plămădi inima,/ Cum să plămădește/ Fagurile-n stupină,/ Varza-n grădină,/ Și aluatu-n căpestele./ Fugi,/ Urâți-l,/ Părășiți-l;/ Duceți-vă-n păsciunea oilor,/ În rămătura porcilor,/ Și-n zăcătura vacilor./ Fugi,/ Urâți-l,/ Părășiți-l./ De-o fi astă boală/ De la Dumnezeu Sfântu,/ Mă rog cu capu plecat/ Să dea (cutăruia) leac,/ Să-l milostivească,/ De-o fi din ele Sfinte frumoase/ Să vie dulci și mângâioase,/ Dulci ca mierea/ Și bolunde ca oile./ De-o fi din zilele greșite,/ De-o fi din sfânta miercuri de azi/ Din sfânta joi,/ Din sfânta vineri,/ Din sfânta sâmbătă,/ Cum lasă toate mătușile furcile/ Și toate fetele mari cusăturile,/ Și toți boii jugurile,/ Așa să se lase de (cutare)/ Toate durerile./ Dac-o fi din sfânta duminică,/ Dac-o fi din sfânta luni,/ Dac-o fi din sfânta marți,/ Toate boalele să le desparți”⁵⁵. Apa neînceptă descântată este băută de către bolnav și se stropește pe față cu ea.

Textul unui descântec de apucate (durere de piept și de spate) face referință la valențele tămăduitoare ale usturoiului și ale tămâiei: „A plecat (cutare)/ Pe cale, pe cărare/ Într-o pădure mare./ Multe lemne a luat,/ Rău a ostenit,/ La o fântână a venit/ Și a hodinit;/ Multă apă a băut,/ S-a uitat pe drum la vale/ Și a văzut pe Șoitan viind/ În fuga mare,/ Din copite scânteii dând,/ Din gură/ Hopaie lăsând,/ Din urechi/ Sânge curând/. -Ce-ai cătat, (cutare),/ De mi-ai luat lemnele,/ Mi-ai tăvălit iarba / Și mi-ai băut apa?/ Nu ți-e frică/ Că oi lua trei peri/ După pânțele de la mine/ Și i-oi arunca/ Între spete la tine,/ Și-i tot umbra/ Leac n-ai avea?/ Nu mi-e frică,/ Ucigă-te cucea/ Și cu Maica Precesta!/ Că cu usturoiu/ Te-oi usturoia,/ Cu pieptenu/ Te-oi descleșta,/ Cu tămâie/ Te-oi tămâia/ Și pă foc te-oi arunca,/ Leacu să-ți fie/ De la mine (cutare)”⁵⁶. Se descântă lângă sobă, cu un piepten în

⁵³ Inf. Moșoiu Elena, localitatea Măceșu de Sus, jud. Doj, 2020.

⁵⁴ Inf. Gheorghiu Cochintu, localitatea Chilizii, jud. Olt, 2020.

⁵⁵ Inf. Oprea Miscoci, 65 de ani, Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

⁵⁶ Inf. Eugenia Ban, localitatea Ruda, jud. Vâlcea, 2021.

usturoi pisat, cu tămâie și apă. Bolnavul trebuie să se miște din locul pe care a stat în timpul descântecului.

De asemenea și textul unui descântec de izdat pune în evidență virtuțile tămâiei: „Fugi izdate blăstămate/ Că te voi blăstăma/ Miercurea și vinerea/Mai cu foc duminica./ În sfânta biserica/ Cu tămâie te-oi tămâia/ Cu catran te-oi cătrâni/ De la (cutare) te-oi dudu/ Nu te întinde ca un șarpe/ Nu te zbate ca un pește/ Duceți-vă în munții/ Unde popa nu citește/ Fir de cânepă nu crește/Fata mare cosiță nu împletește/Unde popa nu toacă/ Câine nu latră/Cocoș nu cântă/Acolo să vă încuiați/Acolo să ferecați/ Omul să rămână/ Curat și luminat/ Ca în ceasul de s-a născut”⁵⁷.

Într-un text de descântec de durere de masele se spune: „A plecat (cutare)/Pe cale, pe cărare,/S-a întâlnit cu viforul cel mare în cale./Viforul cu viforoaica/A intrat și s-a încuibat la (cutare)/În creierii capului,/În ronțul nasului/Și în dinții/ Și în măselele lui/A făcut moara de măcinat/Și râșiniță de râșnit/Dinții și măselele le-a prăfuit./Ș-a cerut la el/Toale bune, arme bune,/Și el nu le-a dat./Ele rău s-au mâniat,/Toate pe furcă, pe mestecău/Și pe cuțit a încălecat,/Toate-n mare s-au-necat; /Furca, mestecăul și cuțitul au venit,/ Ele-n mare s-au împărțit”⁵⁸.

Omul tuturor timpurilor, în vederea vindecării bolilor fizice și sufletești, a alungării duhurilor necurate și desfacerii vrăjilor făcute asupra bolnavului a apelat la descânțete și la alte remedii populare. La nivelul mentalului popular, descântatul trebuie practicat în anumite condiții legate de spațiu, timp, recuzită, performeri și respectând anumite reguli de interpretare și transmitere. Actantul actului de performanță este descântătoarea în postura sa de agent magic care practică arta vindecării. Descântecelor, cu a lor valoare terapeutică, le sunt caracteristice inventivitatea în limbă și originalitatea care provine de la cultura arhaică.

⁵⁷ Inf. Eugenia Raicea, localitatea Drănic, jud. Dolj, 2020.

⁵⁸ Inf. Hermina Sârbu, localitatea Izimșa, jud. Mehedinți, 2020.

BIBLIOGRAFIE

- Burghele, Camelia**, *În numele magiei terapeutice*, Zalău, Editura Limes, 2000.
- Candrea, Ion Aurel**, *Folclor românesc medical comparat: privire generală. Medicina magică*, Iași, Editura Polirom, 1999.
- Cantemir, Dimitrie**, *Descrierea Moldovei*, București, Editura Academiei, 1973.
- Cartoian, N.**, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. I *Epoca influenței sud-slave*, București, 1929.
- Cireș, Lucia, Berdan, Lucia**, *Descânțece din Moldova. Texte inedite*, Iași, Caietele Arhivei de Folclor, II, 1982.
- Coatu, Nicoleta**, *Structuri magice tradiționale*, București, Editura All, 1998.
- Cristescu, Ștefania**, *Descânțece din Cornova–Basarabia*, ed. Sanda Golopenția, Providence, R.I.: Hiatus, 1984.
- Gaster, M.**, *Literatura populară română*, București, Editura Minerva, 1983.
- Golopenția, Sanda**, *Limba descântececelor românești*, București, Editura Academiei Române, 2007.
- Gorovei, Arthur**, *Descânțecele românilor. Studiu de folklor*, București, 1931.
- Laugier, Ch.**, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1925.
- Lupașcu, Dimitrie**, *Medicina babelor. Adunate de descânțece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești*, în „Analele Academiei Române”, seria II, tom XII, București, 1892.
- Olteanu, Antoaneta**, *Ipostaze ale maleficului în medicina magică*, București, Editura Paideia, 1997.
- Pavelescu, Gheorghe**, *Magia la români: studii și cercetări despre magie, descânțece și mană*, București, Editura Minerva, 1998.

Răutu, Radu, *Antologia descânteceilor populare românești*, București, Editura „Grai și suflet”, 1998.

Repciuc, Ioana, *Poetica descântecului românesc*, Craiova, Editura Aius, 2014.

PERFORMERII ȘI LOCALITĂȚILE CERCETATE

Eugenia Ban, 74 de ani, localitatea Ruda, jud. Vâlcea, 2021.

Doina Marsanu, 70 de ani, localitatea Dragotești, jud. Dolj, 2021.

Hermina Sârbu, 73 de ani, localitatea Izimșa, jud. Mehedinți, 2020.

Gheorghita Cochintu, 55 de ani, localitatea Chilii, jud. Olt, 2020.

Gabriela Florescu, 72 de ani, localitatea Crasna, jud. Gorj, 2021.

Maricica Chiriță, 84 de ani, localitatea Bascov, jud. Dolj, 2020.

Elena Nițu, 68 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.

Petria Sandu, 90 de ani, localitatea Stoicești, jud. Dolj, 2021.

Ana Ungureanu, 71 de ani, localitatea Gubandru, jud. Olt, 2020.

Doina Dinu, 74 de ani, localitatea Plopșoru, jud. Gorj, 2021.

Emilia Pătrână, 62 de ani, localitatea Gângiova, jud. Dolj, 2020.

Constanța Tulbea, 65 de ani, localitatea Greci, jud. Olt, 2021.

Eugenia Raicea, 84 de ani, localitatea Drănic, jud. Dolj, 2020.

Rodica Mocanu, 62 de ani, localitatea Risipiți, jud. Dolj, 2020

Maria Rădulescu, 71 de ani, localitatea Bălcești, jud. Vâlcea, 2020.

Teodora Pescaru, 56 de ani, localitatea Cioroiu, jud. Olt, 2020.

- Violeta Popescu, 63 de ani, localitatea Apele Vii, jud. Dolj, 2020.
- Marina Ilina, 83 de ani, localitatea Bulzești, jud. Dolj, 2020.
- Elena Vintilă, 80 de ani, localitatea Bocșa, jud. Vâlcea, 2020.
- Anastasia Antonie, 82 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.
- Elena Toma, 87 de ani, localitatea Silea, jud. Vâlcea, 2020.
- Elena Ionescu, 70 de ani, localitatea Corlate, jud. Dolj, 2020.
- Viorica Sârbu, 82 de ani, localitatea Lunca, jud. Gorj, 2020.
- Viorica Moise, 69 de ani, localitatea Ciocănești, jud. Vâlcea, 2020.
- Eugenia Pițigoi, 61 de ani, localitatea Câmpeni, jud. Dolj, 2020.
- Ana Ungureanu, 71 de ani, localitatea Gubandru, jud. Olt, 2020.
- Vișinica Murgan, 64 de ani, localitatea Ghizdăvești, jud. Dolj, 2020.
- Anastasia Antonie, 82 de ani, localitatea Prundeni, jud. Vâlcea, 2020.
- Moșoiu Elena, localitatea Măceșu de Sus, jud. Doj, 2020.
- Oprița Miscoci, 65 de ani, Prundeni, jud. Vâlcea, 2020